

Rolnummer 1578

Arrest nr. 12/2000
van 2 februari 2000

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering, gesteld door het Hof van Beroep te Luik.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en G. De Baets, en de rechters H. Boel, L. François, H. Coremans, R. Henneuse en M. Bossuyt, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag*

Bij arrest van 22 december 1998 in zake het openbaar ministerie en G. Bouckaert tegen onbekende, waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 28 december 1998, heeft het Hof van Beroep te Luik de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering de artikelen 10 tot 12 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de bepalingen van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, in zoverre daaruit voortvloeit dat een onderzoek dat is afgesloten bij een beslissing van buitenvervolginstelling, wegens het opduiken van nieuwe bezwaren slechts kan worden heropend op het enkele initiatief van het openbaar ministerie en met uitsluiting van de burgerlijke partij, die over geen enkel beroep beschikt tegen de negatieve beslissing van de openbare partij ? »

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

Met betrekking tot een klacht die is ingediend door G. Bouckaert tegen de firma Vieille Montagne wegens het sluikestorten van giftige producten door die firma op het terrein dat aan het terrein van eerstgenoemde grenst, neemt de raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Luik, op 22 oktober 1993, een beschikking van buitenvervolginstelling.

Nadat G. Bouckaert hoger beroep heeft ingesteld, verklaart de kamer van inbeschuldigingstelling dat hoger beroep niet gegrond en bevestigt ze de voorvermelde beschikking. Het Hof van Cassatie, waarbij een voorziening is ingesteld tegen dat arrest, verwerpt de voorziening.

In februari 1998 vordert G. Bouckaert de hervatting van het onderzoek, waarbij hij nieuw geachte bezwaren aanvoert.

Nadat de kamer van inbeschuldigingstelling heeft geoordeeld dat het niet aan haar maar aan de procureur-generaal toekomt te beslissen of er nieuwe bezwaren zijn die een heropening van het onderzoek mogelijk maken, beslist ze echter, op verzoek van het parket-generaal, tot het stellen van de voormelde prejudiciële vraag, die betrekking heeft op het terzake gemaakte verschil in behandeling tussen het openbaar ministerie en de burgerlijke partij.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

Bij beschikking van 28 december 1998 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 27 januari 1999 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 6 februari 1999.

Memories zijn ingediend door :

- de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Luik, gerechtsgebouw, place Saint-Lambert 16, 4000 Luik, bij op 17 februari 1999 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 12 maart 1999 ter post aangetekende brief;

- G. Bouckaert, wonende te 4100 Seraing, rue du Croupet 355/6, bij op 26 maart 1999 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 27 april 1999 ter post aangetekende brieven.

De Ministerraad heeft een memorie van antwoord ingediend bij op 21 mei 1999 ter post aangetekende brief.

Bij beschikkingen van 26 mei 1999 en 30 november 1999 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 28 december 1999 en 28 juni 2000.

Bij beschikking van 2 december 1999 heeft de voorzitter in functie de zetel aangevuld met rechter H. Coremans.

Bij beschikking van 2 december 1999 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 22 december 1999.

Van die laatste beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 2 december 1999 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 22 december 1999 :

- zijn verschenen :

. Mr. R. Rasir en Mr. J.-L. Berwart, advocaten bij de balie te Luik, voor G. Bouckaert;

. Mr. W. Timmermans *loco* Mr. P. Traest, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers R. Henneuse en M. Bossuyt verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Luik

A.1. Artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering schendt het gelijkheidsbeginsel niet, bij ontstentenis waarvan « ongeacht welke klager die bij een gerechtelijke beslissing is afgewezen om het even wie eindeloos zou kunnen blijven bestoken op basis van zogezegd nieuwe bezwaren met miskenning van het ' gewijsde ' »; artikel 248 heeft precies tot doel dat risico te vermijden doordat het een eerste controle oplegt die de heropening van het onderzoek voorafgaat.

Standpunt van G. Bouckaert

A.2. G. Bouckaert gaat uit van de vaststelling dat artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering, dat bijna twee eeuwen oud is, in tegenspraak is met de beginselen van wapengelijkheid en van evenwicht tussen de rechten

van de verdachten en die van de slachtoffers, beginselen die geleidelijk aan verankerd werden in de rechtspraak, de rechtsleer en de recente strafwetgeving. Die bepaling voert immers een ongelijkheid in tussen de burgerlijke partij en de openbare partij, waarbij enkel die laatstgenoemde de heropening van het onderzoek voor het rechtscollege dat de buitenvervolginstelling heeft uitgesproken, kan vorderen.

A.3.1. Ondanks de verschillende rol van het openbaar ministerie en de burgerlijke partij – die private belangen verdedigt –, beoogt laatstgenoemde, in haar hoedanigheid van slachtoffer, «dezelfde doelstelling van waarheidsvinding en heeft ze belang bij het verkrijgen van gerechtigheid».

In bepaalde situaties is de burgerlijke partij op hetzelfde niveau geplaatst als de openbare partij, doordat beide tegenover de verdachte of de beklaagde staan; zulks is het geval, krachtens artikel 135 van het Wetboek van Strafvordering, voor de mogelijkheid om hoger beroep in te dienen tegen de beschikkingen van buitenvervolginstelling beoogd in de artikelen 128 tot 130 van hetzelfde Wetboek.

Op dezelfde wijze beschikt de burgerlijke partij over het recht om de strafvordering in te zetten door een burgerlijke partijstelling in handen van de onderzoeksrechter of door een rechtstreekse dagvaarding voor de correctionele rechtbank. Aangezien de hervatting van het onderzoek slechts een heropstarten is van de strafvordering, verantwoordt niets dat die partij, in dat geval, niet het initiatief daartoe kan nemen.

A.3.2. In de memorie wordt vervolgens onderstreept dat het feit dat het openbare ministerie, ondanks de nieuwe elementen die door de burgerlijke partij worden uiteengezet, niet de heropening van een onderzoek vordert, een soevereine en discretionaire beslissing is waartegen geen hoger beroep mogelijk is.

Zij is vergelijkbaar met de weigering tot toegang van de burgerlijke partij tot het strafdossier, in het stelsel dat de zogenaamde hervorming «Franchimont» voorafgaat, waarvan het Hof het ongrondwettige karakter heeft erkend in zijn arrest nr. 54/97 van 18 juli 1997; er wordt in het bijzonder opgemerkt dat het Hof, in dat arrest, heeft geoordeeld dat de raadpleging van het strafdossier door de burgerlijke partij «het algemeen belang [kon] dienen, in zoverre de burgerlijke partij kan beschikken over gegevens die in het dossier zouden ontbreken».

A.3.3. In de memorie wordt ten slotte de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens aangevoerd, in het bijzonder in zoverre die het beginsel van wapengelijkheid onder partijen uiteenzet, dat te dezen geschonden zou zijn.

Standpunt van de Ministerraad

A.4.1. In hoofdorde is de Ministerraad van mening dat, rekening houdend met de rechtspraak van het Hof – die is uiteengezet –, het openbaar ministerie en de burgerlijke partij geen vergelijkbare categorieën zijn; er wordt in het bijzonder onderstreept dat, terwijl het openbaar ministerie, in het belang van de gemeenschap, de opdrachten van openbare dienst vervult met betrekking tot de opsporing en de vervolging van de misdrijven en de toepassing van de strafwet vordert, de burgerlijke partij enkel haar persoonlijk belang verdedigt.

A.4.2. In ondergeschikte orde wordt betoogd dat het bij artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering gemaakte verschil in behandeling tussen het openbaar ministerie en de burgerlijke partij redelijkerwijze verantwoord is.

Artikel 248 geeft gestalte aan het beginsel volgens hetwelk, behoudens in uitzonderlijke gevallen, de strafvordering aan het openbaar ministerie toebehoort, dat als enige bevoegd is, zowel om ze in stellen als om ze uit te oefenen. De redenering van het Hof in zijn arrest nr. 43/95 van 6 juni 1995 kan te dezen worden omgezet, in het bijzonder in zoverre het, wat artikel 136 van het Wetboek van Strafvordering betreft, heeft geoordeeld dat de wetgever had kunnen vrezen dat de burgerlijke partij misbruik maakt van haar recht op hoger beroep en de verdachte schade toebrengt door het onderzoek te verlengen om redenen die niets te maken hebben met het algemeen belang.

Wat de evenredigheid van de in het geding zijnde bepaling betreft, wordt in de memorie ten slotte onderstreept dat, aangezien een beslissing van buitenvervolginstelling wegens onvoldoende bezwaren voor de burgerlijke rechter geen gezag van gewijsde heeft, de persoon die beweert te zijn benadeeld nog steeds zijn burgerlijke rechtsvordering kan uitoefenen voor de burgerlijke rechter.

A.5. In zijn memorie van antwoord zet de Ministerraad uiteen dat, hoewel de wetgever, met name bij de wet van 12 maart 1998, aan de burgerlijke partij een actievere rol in de burgerlijke rechtspleging heeft willen toekennen, zijn optreden evenwel op een dubbele beperking stuit.

Eenzijds, verdedigt de burgerlijke partij, in tegenstelling tot het openbaar ministerie, een strikt persoonlijk belang, dat bestaat in de vergoeding van de schade die haar door het misdrijf werd toegebracht.

Anderzijds, moet rekening worden gehouden met de noodwendigheden van de rechtszekerheid en de rechten van de verdachte, die het recht heeft om binnen een redelijke termijn te vernemen of er ten aanzien van hem ernstige aanwijzingen van een strafbaar feit bestaan; ook wordt het risico aangevoerd van misbruik van diens recht op hoger beroep, dat het Hof in zijn voormeld arrest nr. 43/95 heeft onderstreept.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering.

Terwijl bij de artikelen 246 en 247 van hetzelfde Wetboek respectievelijk het inkomen, na een beslissing van buitenvervolginstelling, van nieuwe bezwaren wordt beoogd en die nieuwe bezwaren worden gedefinieerd, bepaalt artikel 248 de in dat geval te volgen procedure. Die bepaling luidt :

« In dat geval zendt de officier van gerechtelijke politie of de onderzoeksrechter onverwijld afschrift van de stukken en bezwaren aan de procureur-generaal bij het hof van beroep; op vordering van de procureur-generaal wijst de voorzitter van de kamer van inbeschuldigingstelling de rechter aan, voor wie op vervolging van de ambtenaar van het openbaar ministerie een nieuw onderzoek zal plaatsvinden overeenkomstig hetgeen voorgeschreven is.

Evenwel kan de onderzoeksrechter, indien er reden toe is, op grond van de nieuwe bezwaren en vóór hun verzending aan de procureur-generaal een bevel tot bewaring uitvaardigen tegen de verdachte die reeds in vrijheid mocht zijn gesteld overeenkomstig de bepalingen van artikel 229. »

Ten aanzien van de draagwijdte van de prejudiciële vraag

B.2. De verwijzende rechter ondervraagt het Hof over de mogelijke schending, door artikel 248, van de artikelen 10 tot 12 van de Grondwet.

Het Hof is niet bevoegd om kennis te nemen van de schending van artikel 12 van de Grondwet afzonderlijk beschouwd. Evenmin blijkt uit de bewoordingen van de vraag of uit de

motieven ervan dat de schending van die bepaling beoogd zou zijn in samenhang met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Het Hof zal bijgevolg zijn onderzoek beperken tot de toetsing van de inachtneming van de artikelen 10 en 11.

Ten gronde

B.3. Het verschil in behandeling dat ter toetsing aan het Hof wordt voorgelegd, bestaat erin dat, krachtens artikel 248, een onderzoek dat is afgesloten met een beslissing van buitenvervolginstelling slechts kan worden heropend, wegens het inkomen van nieuwe bezwaren, op het enkele initiatief van het openbaar ministerie en niet op dat van de burgerlijke partij; de verwijzende rechter doet bovendien opmerken dat laatstgenoemde over geen enkel beroep beschikt tegen een negatieve beslissing van het openbaar ministerie.

B.4.1. Er bestaat tussen het openbaar ministerie en de burgerlijke partij een fundamenteel verschil dat op een objectief criterium berust. Het openbaar ministerie is, in het belang van de maatschappij, belast met de opsporing, de vervolging en de bestraffing van misdrijven (artikelen 22 tot 47 van het Wetboek van Strafvordering) en vordert toepassing van de strafwet (artikel 138 van het Gerechtelijk Wetboek). De burgerlijke partij behartigt haar persoonlijk belang en beoogt, bij de burgerrechtelijke vordering, de vergoeding te verkrijgen van de schade die haar door het misdrijf werd toegebracht.

B.4.2. Dat verschil verantwoordt dat het openbaar ministerie verschillend wordt behandeld wanneer het gaat over de bevoegdheid om, wanneer nieuwe bezwaren opduiken, de heropening van een onderzoek te vorderen dat is afgesloten bij een beslissing van buitenvervolginstelling.

Aangezien de uitoefening van de strafvordering in de regel aan het openbaar ministerie toekomt en de beschikking van buitenvervolginstelling precies een einde maakt aan die vordering heeft de wetgever immers kunnen oordelen dat, ingeval nieuwe bezwaren inkomen, aan het enkele openbare ministerie de zorg diende te worden voorbehouden om - met inachtneming van artikel 247 - die te beoordelen en, in voorkomend geval, de strafvordering te hervatten door de heropening van het onderzoek te vorderen; de wetgever heeft kunnen vrezen

dat de toekenning van dezelfde mogelijkheid aan de burgerlijke partij het risico bevat dat daarvan een onrechtmatig gebruik wordt gemaakt, dat vreemd is aan het algemeen belang.

B.5. Bovendien beperkt artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering, doordat het de burgerlijke partij niet toestaat de heropening van het onderzoek te vorderen wegens nieuwe bezwaren en het door het openbaar ministerie van die bevoegdheid gemaakte gebruik te betwisten, niet op buitensporige wijze de rechten van de persoon die beweert benadeeld te zijn. Vermits een beslissing van buitenvervolginstelling die wordt gewezen op basis van onvoldoende bezwaren geen gezag van gewijsde heeft voor de burgerlijke rechter, behoudt diegene die beweert benadeeld te zijn door een misdrijf immers de mogelijkheid om zijn burgerlijke rechtsvordering, voortvloeiende uit het misdrijf, voor die rechter in te stellen en die vordering, in voorkomend geval, te staven door middel van bezwaren die hij nieuw acht.

B.6. Uit wat voorafgaat volgt dat de prejudiciële vraag ontkennend dient te worden beantwoord, in zoverre de mogelijke schending, door artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering, van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet wordt beoogd.

B.7.1. De verwijzende rechter vraagt het Hof echter naar de schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in samenhang gelezen met « de bepalingen van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden »; rekening houdend met het onderwerp van de prejudiciële vraag, blijkt echter enkel artikel 6 van het Verdrag te zijn bedoeld.

B.7.2. In zoverre het de strafvordering betreft, strekt artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens ertoe diegene te beschermen tegen wie een strafrechtelijke vervolging wordt uitgeoefend en niet diegene die beweert benadeeld te zijn door een misdrijf; bijgevolg impliceert die bepaling niet dat de mogelijkheden tot vordering van het openbaar ministerie, enerzijds, en van de benadeelde partij, anderzijds, dezelfde moeten zijn.

B.8. Uit wat voorafgaat volgt dat de prejudiciële vraag ontkennend dient te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, afzonderlijk beschouwd of in samenhang gelezen met de bepalingen van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, in zoverre daaruit voortvloeit dat een onderzoek dat is afgesloten met een beslissing van buitenvervolginstelling, wegens het inkomen van nieuwe bezwaren enkel kan worden heropend op het initiatief van het openbaar ministerie en niet op dat van de burgerlijke partij.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 2 februari 2000.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior